

això tingués a la vista alguna recepta escrita abans, per algú que usava el terme *romaní*, i després d'escriure'l, reaccionant, es reprèn aclarint-ho amb la forma valenciana radical *romero*. També figura *romer* en l'*Herbari* de Màcer, del mateix segle.

I d'altra banda —garantia irrecusable— ho trobem amb la -o ja en Eiximenis, quan s'expressa en termes fortament al·lusius al medi valencià: «la llenya sobre-dita, que la terra aquesta vos dona de fet, és preciós fust e fragant, ço és *romero*, de què en altres terres envides se n troba una mata, e-s planta per los horts en grans relíquies; lo qual *romero* vos adoba lo pa en lo forn, e l fa fort sà», «Interrogat Prosaicus poeta quals eren les coses de major dignitat en lo món, respòs que entre los ocells era l'àguila major --- e entre les herbes lo *romero*», *Regiment* (NCL, 30.18, 104 13).

Tampoc per aquesta terminació en -o pensem en castellanisme. Es tracta d'una relíquia mossàrab, car *rummáru* o *rumáru* figuren també en l'Àndim sevillà (l. c.). De primer quedà *romero* amb la terminació mossàrab integral, després amb el temps avançà més i més la de terminació catalana *romer*. S'imposava que aquesta forma guanyés terreny perquè venia també del territori pròpiament català, on avui és la pròpia del cat. occid. Em consta que és la forma que s'usa almenys fins al Montsec. El *CostManc* (I, § 623) la dona com a pròpia de Lleida, Porcioles com a pròpia de la Vall d'Ager (*Folk. V. d'Ager*, s. v.), Barnils la registra a Fraga (BDC IV, 43), *AlcM* diu que fins a Tremp i Tamarit de Llitera; jo vaig sentir *romé* fins prop d'Artesa de Segre: a Montçonis (1956).

Cap al Sud *romé* deu arribar, sense interrupció, fins a la terra, per excel·lència, del romaní: les Muntanyes de Prades-Llena i la Ribera d'Ebre, on jo ho vaig anotar a l'Albagés, Aspa, Poble de Cérvoles, Margalef, Almatret, Capçanes, les Vilelles, Flix, Ascó (1935-6) i Benifallet (1923). Que així es diu a Tortosa són testimonis Mestre Noé (BDC III, 108) i Tortés Paulí (cita al vol. III, 892a56); i és també la forma del Matarranya (Pena-roja, BDC IX, 72), i de la Tinença: *romé* a la P. de Benifassà, 1961; va seguint pel Maestrat: «endolint el racer flaires de fonoll, timó i *romer*» (JPorcar, BSCC XIV, 244).

D'allà cap al Sud era inútil de seguir prenent notes: J. G. M. em confirmava (1957) que, en tot el valencià, *romer* és general. És encara *romér* a l'Alcora, 1961; però resta en la forma mossàrab *romérq* en una zona no llunyana de la capital: almenys així ho vaig sentir a les muntanyes entre el Palància i el Túria: a Estivella i a Serra de la Calderona (1962). Cap al Xúquer reprèn la forma catalanitzada: *romér* anotat a Sumacàrcer, Vallada, Lutxent, Beniarriés, Alcalà de la Jovada --- (1962-63). I sembla que per allà deu haver-hi alguna illa de la denominació nòrdica (com hi és de *frigola* FARIGOLA), car en els flairosos costers de Benasau hi ha la partida ez *románins* (1963).

Entre les llengües romàniques el cat. occid. *romer* i moss. *romatro* no tenen altra companyia que el cast. *romero* (passat que hi hagués hagut alguna cosa en

gascó, vist que Du C. recull un *romarus* llatinitzat en un doc. bordelès de 1305). L'origen d'aquest tipus lèxic vaig indicar-lo en el DCEC/DECH: ara ja no ens en han de quedar dubtes. Ha de venir en definitiva de ROS MARIS, que com a equivalent de ROS MARINUS, apareix usat per Ovidi en un parell de passatges de les seves obres; contret en *ROMARIS, i perduda la noció de la composició del mot, aquesta forma es degué innovar en *ROMARIUS canviant el «sufix», tal com SINGULARIUS (> fr. *sanglier*, cast. *señero*) va substituir SINGULARIS, *canyer* reemplaça *canyar* i tants altres casos semblants; no ens alarmi el fet de no tenir testimonis de ROS MARIS més que en Ovidi. car pot ser un de tants casos en què el llatí hispànic es mantingué tenaç en una forma antiga, sense cedir a la més divulgada després pel llatí comú (no és per tant gaire sorprenent de veure que en les glosses llatines estigui generalitzat *ros marinus*, amb gran nombre de repeticions, i no s'hi reprèn *ros maris*).

DERIV: *Romanar* (cf. *El Romanynar*, supra); *romanunam* També es degué formar, amb el sufix col·lectiu -ETUM, -ETA, un *Romanineda*, -*rimet*, però es canvià en *Ramoneda*, -*onet*, per una haplologia (-*omaned(a)*) seguida per metàtesi de les vocals: *Camp-ramonet* a l'Obaga d'Andorra (E T. C. II, 20). *Romera* 'cepell, bruga' a l'Albagés i a Torrebesses (1935). *Ramoneda* llogaret prop d'Anyà en el Segre mj., i un altre *Ramoneda* uns 15 km. més al NO., gran pagesia cap dalt de la Baronia de Rialb, serres amunt de l'Arà (4º 53' x 42º 04'), 1956. *Romanol*. *Romanal* i *romania*, mena de papallona a Olot (*AlcM*): com que molts insectes — borinots etc. — xuclen la floreta del romaní, potser vénen tots dos de la variant *romanull* (supra)/*romerill* (infra), amb -yl- > -y-, com escua a Mall. i a Olot. Cf. *ravenial* (*suc*), mot poc aclarit.

De *romer*. +*Romera* 'cepell, bruga' l'Albagés, Torrebesses (1934). *Romerolat* +*Romerina*, nom d'una herba semblant al romaní, però de flor groga i rodona, a Flix i a Granyena de les Garrigues (no sé si la que, no lluny d'allà, en diuen *socollada*), *romeril* herba boscana semblant però distinta del romaní, a la Poble de Cérvoles, que Griera (*Tr.*) recull de la Torre de Cabdella; i a Pauells de Flamicell canten la corrandà: «A l'aubac se fan les boixos / i al solà les *romerills*, / i a la plaça de Pauells / hi ha la flor dels fadrins» (Violant, BCEC 1933, 286). *Romerí*. *Romeral* *Romerat* *Romeret*. *Romerola*

De *romania*, V. *romà* *Romania* (papallona), *romania*, V. *romaní* *Romanat*, *romàntic*, V. *romà* *Romanunam*, *romaninar*, V. *romaní* *Romanista*, *romanit*, *romanització*, *romanitzar*, *romano-*, V. *romà* *Romans*, V. *romandre* *Romàntic*, *romanticisme*, *romantitzar*, V. *romà* *Romanxoles*, V. *romango* (ROMANDRE) *Romanyola*, *romanyolada*, V. *romà* *Romàs*, V. *romequera* i *romandre* *Romasa*, V. *romandre* *Romassa*, V. *romequera* *Romàstigua*, -*igues*, V. *mas-tegar* *Romb*, *rombal*, *romballs* 'pedaç', V. *rumb* *Romball* 'ranera', V. *rogall* *Rombe*, *ròmbic*, V. *rumb* *Rombell*, *rombfoliat*, *rombo*, *rombòdre*, *rombòdric*,